



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 39/04-47

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 27. apríla 2005 v senáte zloženom z predsedu Jána Auxta a zo sudcov Juraja Horvátha a Jána Lubyho prerokoval sťažnosť Z. K., bytom K., zastúpeného advokátom JUDr. J. H., B., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava V v konaní vedenom pod sp. zn. 17 P 30/01 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo Z. K. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava V v konaní vedenom pod sp. zn. 17 P 30/01 p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Bratislava V v konaní vedenom pod sp. zn. 17 P 30/01 p r i k a z u j e konať bez zbytočných priet'ahov.

3. Z. K. n e p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie.

4. Okresný súd Bratislava V j e p o v i n n ý uhradiť Z. K. trovy právneho zastúpenia v sume 8 796 Sk (slovom osemtisíc sedemstodevät'desiatšesť slovenských korún) na účet jeho právneho zástupcu advokáta JUDr. J. H., B., do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. IV. ÚS 39/04-13 z 18. februára 2004 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie s'ťažnosť Z. K. (ďalej len „s'ťažovateľ“) doručení ústavnému súdu 18. novembra 2003, ktorou s'ťažovateľ namietal porušenie jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava V (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 17 P 30/01.

Na základe výzvy ústavného súdu sa k s'ťažnosti písomne vyjadril predseda okresného súdu podaním sp. zn. Spr. 2026/04 zo 14. júna 2004, v ktorom okrem iného uviedol: „(...) zo strany súdu priet'ahy v konaní zistené neboli a s'ťažnosť nepovažujeme za dôvodnú. (...) Nakoľko vo veci bolo proti rozsudku vynesennom 2. 3. 2004 podané odvolanie, spis bol zaslaný Krajskému súdu v Bratislave na rozhodnutie (...).“

Právny zástupca sťažovateľa nevyužil možnosť zaujať stanovisko k vyjadreniu predsedu okresného súdu zo 14. júna 2004.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k záveru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci. V dôsledku toho senát ústavného súdu sťažnosť prerokoval na svojom zasadnutí bez prítomnosti účastníkov, ich zástupcov a verejnosti, len na základe písomne predložených vyjadrení účastníkov a obsahu predloženého spisu.

II.

Z obsahu sťažnosti, jej príloh a zo súdneho spisu okresného súdu sp. zn. 17 P 30/01 ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav konania:

Dňa 7. februára 2001 sťažovateľ podal okresnému súdu návrh na vydanie predbežného opatrenia o zverenie maloletých detí do jeho výchovy. Dňa 12. februára 2001 okresný súd vyzval sťažovateľa na doplnenie návrhu.

Dňa 19. marca 2001 okresný súd návrh sťažovateľa zamietol. Zároveň ustanovil opatrovníka maloletým deťom a vo veci návrhu M. T. (nevlastnej sestry maloletých - ďalej len „sestra maloletých“) na zverenie maloletých detí do jej pestúnskej starostlivosti nariadil pojednávanie na 17. máj 2001.

Pojednávania konané 17. mája 2001 a 24. júla 2001 okresný súd odročil pre neprítomnosť sestry maloletých na neurčito.

Pojednávanie konané 13. septembra 2001 okresný súd po vypočutí účastníkov konania opätovne odročil na 31. október 2001 za účelom predvolania svedkov. Toto pojednávanie po vypočutí svedka okresný súd znovu odročil na 30. november 2001 za účelom nariadenia znaleckého dokazovania. Dňa 30. októbra 2001 sťažovateľ podal

návrh na vydanie predbežného opatrenia o úprave jeho styku s maloletou dcérou. Konanie v uvedenej veci okresný súd z dôvodu späťvzatia návrhu 30. novembra 2001 zastavil. Nový návrh na vydanie predbežného opatrenia sťažovateľ podal toho istého dňa.

Uzneseniami z 27. decembra 2001 okresný súd ustanovil znalca a zamietol návrh sťažovateľa na vydanie predbežného opatrenia z 30. novembra 2001. Proti predmetným uzneseniam podal 4. januára 2002 sťažovateľ odvolanie.

Dňa 13. februára 2002 okresný súd predložil spis Krajskému súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“), ktorý 26. apríla 2002 rozhodol tak, že odvolanie proti uzneseniu okresného súdu z 27. decembra 2001 v časti smerujúcej proti znaleckému dokazovaniu odmietol a v zostávajúcej časti zmenil tak, že sestra maloletých je povinná vydať maloletú dcéru otcovi.

Dňa 4. septembra 2002 podala sestra maloletých návrh na vydanie predbežného opatrenia „*na zverenie maloletej do opatery*“. Dňa 4. októbra 2002 okresný súd zveril maloletú dcéru do jej výchovy a opatery. Proti tomuto rozhodnutiu okresného súdu podal 18. októbra 2002 odvolanie sťažovateľ a vzniesol i námietku zaujatosti zákonnej sudkyne.

Dňa 28. februára 2003 krajský súd uznesenie okresného súdu zo 4. októbra 2002 v časti, v ktorej bola zverená maloletá dcéra do výchovy a opatery sestry maloletých, potvrdil a súčasne rozhodol, že zákonná sudkyňa okresného súdu nie je vylúčená z prejednávania a rozhodovania tejto veci.

Dňa 17. júla 2003 okresný súd uložil sestre maloletých poriadkovú pokutu z dôvodu, že táto svojím prístupom hrubo sťažovala postup okresného súdu. Proti uzneseniu o uložení pokuty podala 4. augusta 2003 sestra maloletých odvolanie.

Dňa 8. januára 2004 znalec doručil okresnému súdu znalecký posudok. Dňa 9. januára 2004 ustanovil okresný súd maloletej opatrovníka a 12. januára 2004 nariadil pojednávanie na 2. marec 2004, na ktorom rozsudkom rozhodol tak, že maloletého syna

zveril do výchovy otca a maloletú dcéru do výchovy sestry maloletých (rozsudok bol doplnený rozsudkom z 8. apríla 2004 vo výrokovej časti). Dňa 20. mája 2004 podal sťažovateľ odvolanie proti predmetnému rozsudku. Dňa 14. júna 2004 okresný súd spis predložil krajskému súdu za účelom rozhodnutia o odvolaní.

Ústavný súd zistil, že krajský súd pojednávanie 18. januára 2005 odročil na neurčito, následne 7. februára 2005 nariadil pojednávanie na 5. apríl 2005, ktoré však odročil na 31. máj 2005.

Ústavnému súdu bol spis doručený 25. februára 2005 a po jeho preštudovaní bol vrátený 18. marca 2005 krajskému súdu.

III.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Článok 48 ods. 2 ústavy ustanovuje základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Priznanie ústavného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov zakladá povinnosť súdu aj sudcu na organizovanie práce tak, aby sa toto ústavné právo objektívne realizovalo.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote, čo je zásadne to isté právo, ktoré pre účastníka konania zaručuje čl. 48 ods. 2 ústavy.

Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu sa posudzovanie otázky, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, posudzuje vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: právna a faktická zložitosť veci (1), správanie účastníka konania (2) a postup, akým v konaní postupoval súd (3).

1) Preskúmaním doterajšieho priebehu konania vedeného na okresnom súde pod sp. zn. 17 P 30/01 vyplýva, že ide o fakticky zložitú vec súvisiacu s dokazovaním, zistením skutkového stavu potrebného pre rozhodnutie o merite veci. Skutková zložitosť veci vyplýva aj z toho, že predmetom konania je úprava styku s maloletými deťmi a zmena ich výchovného prostredia. V danom prípade ide o konanie o zverenie maloletých detí do výchovy a opateru otca a nevlastnej sestry maloletých, ktorej po rozvode rodičov boli zverené do výchovy a opateru (matka maloletých zomrela). Napriek faktickej zložitosti veci, vychádzajúc zo samotnej dĺžky konania, jeho doterajšieho priebehu a dosiahnutých výsledkov ústavný súd konštatuje, že nezistil také okolnosti, ktoré by odôvodňovali takmer štvorročné trvanie konania jeho skutkovou zložitosťou.

Pokiaľ ide o právnu zložitosť, možno vysloviť názor, že v danom prípade ide o bežnú súčasť sporovej agendy všeobecných súdov. Podklad pre rozhodovanie tvorí dlhoročnou súdnou praxou ustálená a používaná právna úprava, ktorej prameňmi sú ustanovenia tretej hlavy zákona č. 94/1963 Zb. o rodine v znení neskorších predpisov platného do 31. marca 2005 a Občianskeho súdneho poriadku.

2) Správanie sťažovateľa ako účastníka konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred okresným súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ústavný súd zistil, že sťažovateľ svojím procesným správaním a úkonmi sa podieľal na priet'ahoch v konaní a ústavne významnou mierou k nim prispel. Jeho návrhy na vydanie predbežného opatrenia zo 7. februára a z 30. novembra 2001 boli okresným súdom zamietnuté, konanie o sťažovateľovom návrhu z 31. októbra 2001 bolo

na základe jeho späťvzatia zastavené. Takisto odvolanie sťažovateľa proti uzneseniu okresného súdu, ktorým stanovil otázky znalcom, bolo krajským súdom zamietnuté a o jeho odvolaní proti uzneseniu okresného súdu zo 4. októbra 2002 krajský súd rozhodol tak, že rozhodnutie okresného súdu potvrdil. Zároveň o sťažovateľom vznesenej námietke zaujatosti zákonnej sudkyne rozhodol tak, že sudkyňa okresného súdu nie je vylúčená z prejednávania a rozhodovania veci.

Aj keď úkony sťažovateľa mali formálnu oporu v Občianskom súdnom poriadku, poväčšine neboli spôsobilé dosiahnuť účinky, ktoré opakovane sťažovateľ sledoval. Osobitne to platí v návrhoch na vydanie predbežného opatrenia, v ktorých bol sťažovateľ až na jeden prípad neúspešný. Úkony, ktorými využíval sťažovateľ svoje procesné oprávnenia a kvôli ktorým sa predĺžilo konanie, nemožno pripísať na ťarchu okresného súdu.

3) Tretím kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či v uvedenom konaní došlo ku zbytočným priet'ahom bol postup okresného súdu. Pri hodnotení jeho postupu ústavný súd zistil, že ak aj okresný súd vo veci priebežne konal, jeho konanie bolo do značnej miery neefektívne. Bez toho, aby ústavný súd vymedzoval jednotlivé obdobia nečinnosti okresného súdu alebo jeho neefektívnej činnosti, možno konštatovať, že konanie vo veci starostlivosti o maloletých nie je právoplatne skončené po viac ako štyroch rokoch od podania návrhu.

Doterajší postup okresného súdu pri nariad'ovaní znaleckého dokazovania od 27. decembra 2001, keď ustanovil znalca, do 8. januára 2004, keď mu bol predložený znalecký posudok (t.j. viac ako dva roky), považuje ústavný súd za neefektívny a nesústredený, bez možnosti prispieť k rozhodnutiu vo veci samej. Obdobie znaleckého dokazovania je obdobím neefektívneho postupu okresného súdu, pretože v tomto období okresný súd neurobil nič pre odstránenie stavu právnej neistoty sťažovateľa aj napriek tomu, že pri ustanovovaní znalca mohol so znalcom vopred prerokovať, či môže v požadovanej lehote úkon vykonať, a bolo aj jeho povinnosťou metodicky usmerňovať a riadiť činnosť znalca.

Podľa názoru ústavného súdu okresný súd v tomto prípade nevyužil dôsledne a včas všetky procesné prostriedky smerujúce k tomu, aby znalecké dokazovanie bolo urýchlene skončené.

Stav konania okresného súdu zistený ústavným súdom ku dňu jeho konania je neprijateľný napriek tomu, že sťažovateľ prispel k tomu, že okresný súd mal sťažený postup v konaní jeho opakovanými podaniami, návrhmi a inými úkonmi. Okresný súd len v jednom prípade využil takú organizáciu postupu, ktorá eliminovala nedostatok súčinnosti účastníkov konania (uloženie poriadkovej pokuty sestre maloletých). Možnosť jeho efektívnejšieho postupu v konaní podľa názoru ústavného súdu neobmedzovalo ani odvolacie konanie vo veci predbežných opatrení, pretože okresný súd so zreteľom na predmet konania a jeho povinnosť venovať zvýšenú pozornosť konaniu o starostlivosť maloletých mal možnosť si ponechať tie časti spisu, ktoré neboli nevyhnutné na konanie o odvolaní, vytvoriť pre odvolací súd zberný spis a inak konať ďalej vo veci, bez ohľadu na odvolacie konanie proti nemeritórnemu rozhodnutiu, ktorým je aj uznesenie o predbežnom opatrení. Takýto postup v konaniach súdu vo veci starostlivosti o maloletých prikazujú aj viaceré ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku (najmä § 6, § 100, § 101 a § 117 ods. 1).

Ústavný súd vychádzajúc z analýzy postupu okresného súdu podľa troch uvedených kritérií dospel k záveru, že okresný súd v doterajšom konaní starostlivosti o maloleté deti porušil základné právo sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

IV.

Ústavný súd rozhodol, že došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a prikázal v zmysle § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde okresnému súdu, aby vo veci vedenej

pod sp. zn. 17 P 30/01 konal bez zbytočných prietáhov, pretože vec nie je dosiaľ právoplatne skončená.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy môže ústavný súd svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 citovaného článku ústavy boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

Napriek tomu, že ústavný súd vyhovel sťažnosti sťažovateľa a rozhodol, že došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd nepriznal sťažovateľovi primerané finančné zadost'učinenie, pretože sťažovateľ nežiadal o jeho priznanie.

Sťažovateľ si prostredníctvom svojho právneho zástupcu žiadal priznať úhradu trov konania pred ústavným súdom v sume 8 796 Sk za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2003 (prevzatie a príprava zastúpenia a podanie sťažnosti ústavnému súdu) po 4 270 Sk a dvakrát režijný paušál po 128 Sk.

Ústavný súd rozhodol o úhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátom JUDr. J. H., B. Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd priznal sťažovateľovi úhradu trov konania v sume 8 796 Sk [§ 1 ods. 3, § 13 ods. 8, § 16 ods. 1 písm. a) a c) a § 25 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb], a to za dva úkony právnej služby (prevzatie a príprava veci a písomné podanie ústavnému súdu) v sume 8 540 Sk. Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2003 bola 1/3 výpočtového základu, ktorým bola priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky v prvom polroku 2002 vo výške 12 811 Sk. Ústavný súd priznal právnenmu zástupcovi sťažovateľa dvakrát náhradu režijného paušálu po 128 Sk.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 27. apríla 2005